O SCRISOARE A LUI AUGUST STRINDBERG

ILEANA STĂNCULESCU

A LETTER FROM AUGUST STRINDBERG

ABSTRACT: The *Constantin I. Karadja* fond, from The Romanian National Archives in Bucharest, contains some letters to princess Mary Karadja, sent by important cultural personalities, as the writer Selma Lagerlöf, the sculpture Carl Milles, the explorare Sven Hedin etc.

Princesse Mary Karadja is the mother of the famous diplomat, jurist, bibliographer, bibliophile and honorific member (1946) of the Romanian Academy, Constantin I. Karadja. Constantin I. Karajda has signed several studies about the Romanian Medieval Culture, as well as about the relations between the Romanian Medieval Countries and the European States, as reflected in contemporary chronicles and documents (Sebastian Münster, *Cosmografia*; Johannes de Thurocz, *Cronica*; Hartmann Schedel *Cosmografia*).

We reproduce in this article the text of one letter signed August Strindberg, in which the Swedish playwright tells Mary Louise Karadja, that the *Dream* (*Ett drömspel*) is the most beautiful playwright he has ever written.

The letter dates from 14 january 1910 and was sent from August Strindberg´s house in Drottninggatan 8–4, in Stockholm.

KEYWORDS: Mary Karadja, Constantin I. Karadja, August Strindberg, *The Dream* (*Drömspelet*).

REZUMAT: Fondul *Constantin I. Karadja* din patrimoniul Arhivelor Naționale ale României, din București, cuprinde scrisori adresate prințesei Mary Karadja, semnate de personalități ale epocii, precum scriitoarea Selma Lagerlöf, sculptorul Carl Milles, exploratorul Sven Hedin ș.a.

Prințesa Mary Karadja este mama celebrului diplomat și om de cultură, Constantin I. Karadja, bibliofil, autor a numeroase studii despre cultura română veche și despre relațiile dintre Țările Române și statele europene, reflectate în cronici și documente (*Cosmografia* lui Sebastian Munster, *Cronica* lui Johannes de Thurocz, *Cosmografia* lui Hartmann Schedel ș. a.).

Reproducem în articolul de față textul unei scrisori, semnate de August Strindberg, în care dramaturgul îi mărturisește lui Mary Louise Smith Karadja că *Visului* ar fi cea mai frumoasă piesă de teatru pe care a scris-o.

Datând din 14 januari 1910, scrisoarea a fost trimisă din reședința dramaturgului suedez, din Stockholm, pe Drottninggatan 8–4.

CUVINTE-CHEIE: Mary Karadja, Constantin I. Karadja, August Strindberg, *Drömspelet* (*Visul*).

Fondul *Constantin I. Karadja*[1] din patrimoniul Arhivelor Naționale ale României, din București, cuprinde scrisori adresate prințesei Mary Karadja, semnate de personalități ale epocii, precum scriitoarea Selma Lagerlöf[2], sculptorul Carl Milles[3], exploratorul Sven Hedin[4] ș.a.

Reproducem mai jos textul unei scrisori, semnate de August Strindberg[5], în care dramaturgul îi mărturisește lui Mary Louise Smith Karadja că *Visul* ar fi cea mai frumoasă piesă de teatru pe care a scris-o și îi

1. Pentru inventarul documentelor aparținând fondului *Karadja* de la Arhivele Statului din București, Biblioteca Academiei Române și Biblioteca Națională a României, fondul Saint Georges, vezi: Georgeta Penelea-Filitti, Lia Brad-Chisacof, *Comorile unei arhive. Fondurile Constantin I. Karadja*, Editura Demiurg, București, 1996 (în cont.: GPF, LBC, *Comorile*).
2. Selma Ottilia Lovisa Lagerlöf (20 nov. 1858–16 martie 1940).
3. Carl Emil Wilhelm Milles, născut Andersson (23 iunie 1875–19 sept. 1955).
4. Sven Anders Hedin (19 feb. 1865–26 nov. 1952).
5. Johan August Strindberg (22 ian. 1849–14 mai 1912), scriitor, dramaturg și eseist suedez.

muzeuzalau.ro / www.cimec.ro

sugerează să o citească. Consideră că această piesă este reprezentativă pentru activitatea lui și nu Călătoria lui Lycko-Per, pe care Mary Karadja o solicita pentru His Majesty's Theatre din Londra.

George Bernard Shaw va vizita *Intima Teatern* din Stockholm și pe Strindberg în iulie 1908, în vederea organizării unei reprezentații a Londra a dramei *Călătoria lui Lycko-Per*[6].

Din modul în care se adresează, Strindberg pare a fi purtat o corespondență largă cu soția lui Ioan Karadja, dar în fondul de arhivă citat nu am găsit decât această scrisoare[7]. Sperăm ca un viitor stagiu de cercetare ne va permite analiza corespondenței Mary Karadja din Arhivele suedeze, dar mai ales scrisorile din fondul de la Kungliga Biblioteket din Stockholm.

Datând din 14 januari 1910, scrisoarea a fost trimisă din reședința dramaturgului suedez, din Stockholm, pe Drottninggatan 8–4. Blocul, cu șase nivele și ornamentație *art noveau*, construit pe colț, la intersecția între Drottninggatan și Tégnergatan, a fost denumit simbolic de către Strindberg: *Turnul albastru.*

Din 1973 adăpostește *Muzeul Strindberg*, în memoria ultimilor patru ani din viață (iulie 1908 – mai 1912) petrecuți aici de dramaturgul suedez[8].

Spațiile interioare au fost reconstituite exact, astfel încât pe biroul de la etajul patru, putem vedea și astăzi atent orânduite, toate instrumentele de scris folosite de Strindberg: tușul vișiniu închis, cu care este redactată și scrisoarea pe care o edităm, precum și hârtia suedeză făcută de mână, din orașul Lessebo, neliniată, pe care August Strindberg o folosea pentru corespondență.

Strindberg se va muta pe Drottninggatan 8–4, din *Casa Roșie* de pe Karlavägen, pe 11 iulie 1908, la 59 de ani, profund îndurerat de separarea de actrița Harriet Bosse, cu care se căsătorise la 6 mai 1901[9].

Visul (Ett drömspel) este o dramă inițiatică compusă de August Strindberg în 1901, considerată și astăzi de literatura de specialitate precursoarea dramei expresioniste, trădând prețuirea dramaturgului suedez pentru filosofia lui Emanuel Swedenborg[10].

Visul, ca și *Preafericitul (Lycko) Per*, piesă menționată și ea în scrisoare, este o dramă inițiatică, vorbind despre călătoria pe pământ a lui Agnes, fiica zeului Indra. Agnes, interpretată în premiera piesei (17 aprilie 1907) de actrița Harriet Bosse, coboară pe pământ pentru a vedea cum trăiesc oamenii[11].

Visul poate fi înțeleasă mai bine dacă o vizualizăm în contextul mărturiilor tulburătoare din jurnalul scris de August Strindberg. Aflăm astfel, că piesa este compusă într-o perioadă în care dramaturgul suferă de o depresie acută, după despărțirea de iubirea vieții sale, actrița Hariette Bosse.

La 22 august 1901, Strindberg notează în *Jurnal*: *(...) Am reluat Drama Coridorului și Instalarea* [nume date în timpul lucrului, dramei *Visul*]. *De mai multe ori m-a apucat o poftă furioasă de a dormi. Am citit ceva despre Beethoven. La ora prânzului, am primit o scrisoare de la Harriet, ea imi scrie că: „am plecat pentru totdeauna"... Ce se va întâmpla acum? Ce voi face cu toată povestea asta pe care am luat-o în serios cu atâta religiozitate?*

Este ziua de naștere a tatălui meu și ziua onomastică a lui Harriet[12].

Însemnările din 23–30 august 1901, din *Jurnalul ocult*[13], cuprind obsesiv sintagma *am plâns mult...*[14].

6. Pentru corespondența Shaw-Strindberg, vezi: Bernard Shaw, *Collected Letters 1898–1910*, editate de Dan H. Laurence, London, Sydney, Toronto, 1972, pp. 906.
7. GPF, LBC, *Comorile*, p. 250: dosar 225.
8. Pentru biografia Strindberg oferita de Muzeul Strindberg, *Blå tornet*, vezi: http://www.strindbergsmuseet.se/english/life.html.
9. Gunnar Ollén (ed.), *Fröken Julie, Ett Drömspel,* Norstedts, Stockholm, 1993, p. 256 (în cont.: G. O., *Ett drömspel*).
10. Emanuel Swedenborg (29 ian. 1688–29 martie 1772), om de știință suedez, filosof și mistic creștin. În jurnal, pe 3 ianuarie 1901, notează: *(...) Swedenborg bântuie ca o stafie. Dar chiar și Bosse.* Vezi: August Strindberg, *Jurnal ocult*, editura Univers, București, 1997, traducere și note: Gabriela Melinescu, după ediția *Okulta dagboken*, Bonniers Förlag, 1963, p. 19 (în cont.: *Jurnal ocult*). Pentru Strindberg și Swedenborg vezi și Mircea Eliade, *Jurnal. 1970–1985*, editura Humanitas, București, 2004, vol. II, p. 23–25 etc. (vezi *Indice de nume*).
11. G. O., *Ett drömspel*, p. 289.
12. *Jurnal ocult*, p. 46.
13. *Okulta dagboken (Jurnalul ocult)* a fost început la Paris, când August Strindberg locuia pe str. Assas, la Hotelul Orfila, la 21 feb. 1896 și lucra la redactarea dramei *Inferno.* Titlul însuși trădează intenția autorului de a vorbi în scris despre anumite experiențe paranormale care au intervenit în experiența sa cotidiană. Jurnalul se va încheia pe 11 iulie 1908, atunci când Strindberg se desparte definitiv de apartamentul de pe Karlavägen, în care locuise cu soția sa Harriet Bosse, și se mută la etajul patru al pensiunii din Drottninggatan 8–4, în speranța că durerea divorțului i se va diminua prin schimbarea ambientului. Pentru versiunea în lb. rom., vezi: *Jurnal ocult.*
14. *Jurnal ocult*, p. 46–50.

muzeuzalau.ro / www.cimec.ro

O primă etapă a piesei este finalizată, după cum mărturisește în *Jurnal*, între 23 sept – 5 oct. 1901 și se bazează pe un contact direct cu budismul (contact pe care autorul, prin diverse lecturi, îl avea încă din anul 1870), sau indirect, intermediat de intrepretarea ideilor budiste oferite de textele filosofului Schopenhauer.

Citind mărturiile din *Jurnalul ocult*, aflăm că autorul a avut în vedere și posibilitatea unui alt titlu: *Castelul care se înalță*, la care a renunțat treptat în favoarea *Visului*, considerând că acesta reflectă cel mai bine structura internă a piesei – o dramă inițiatică, alcătuită pe scheletul unei reprezentări onirice.

Etapa finală a redactării piesei *Visul* se încheie în jurul datei de 20 nov. 1901[15], iar premiera va avea loc la Stockholm la 17 aprilie 1907[16].

Strindberg va urmări reprezentațiile ulterioare și va interveni prin scrisori deschise publicate, către Intima Teatern, asupra detaliilor de scenografie[17].

În primăvara anului 1902, Strindberg însuși va redacta o versiune în franceză a propriei piese, sub titlul *Rêverie*.

CINE A FOST PRINȚESA MARY KARADJA?

Mary Louise Smith Karadja, fiica cea mai mică a senatorului suedez Lars Ohlsson Smith și a primei sale soții Maria Lovisa Collin, s-a născut la Stockholm, la 12 martie 1868[18]. Încă de la vârsta de 5 ani, Mary Louise Smith dovedește talent deosebit pentru limbi străine. Ajunge să vorbească fluent franceză, engleză, greacă, olandeză, germană, spaniolă, italiană și latină.

În anul 1887 stârnește mari comentarii în societatea suedeză a vremii, prin trecerea la ortodoxie și prin căsătoria sa cu reprezentantul Imperiului Otoman la Stockholm: Ioan Karadja Pașa[19]. Cei doi soți vor avea trei copii născuți la Haga, unde aveau pe atunci reședința: Constantin Jean Etienne Othon Herbert (19 februarie 1888–15 decembrie 1889), Constantin Jean Lars Anthony Demetrius[20] (24 noiembrie 1889–28 decembrie 1950) și Despina (13 nov. 1892–1983). Constantin Karadja se va căsători cu fiica lui Aristide Caradja[21], Marcelle.

15. *Jurnal ocult*, p. 63.
16. Pentru o cronică a spectacolului din *Kalmar,* nr. 65, 29 apr. 1907, p. 3, vezi: http://magasin.kb.se:8080/searchinterface/page.jsp?id=kb:186297&recordNumber=1&totalRecordNumber=2.
17. *Kalmar,* nr. 154, 22 oct. 1909, vezi facsimil:
http://magasin.kb.se:8080/searchinterface/page.jsp?id=kb:223616&recordNumber=2&totalRecordNumber=2.
Este citată broșura apărută la editura Björck&Börjesson, *Öppna brev till Intima Teatern från August Strindberg* (*Scrisori deschise către Intima Teatern, de la August Strindberg*).
18. Pentru profilul prințesei, vezi: Joakim Langer, Pelle Berglund, *Constantin Karadja bara ett liv till*, Sivart Förlag, Stockholm, 2009, p. 21–35 (cap. *Mary Smith și prințul Karadja)*; Inga Ryberg, *Mary Smith Karadja: brännvinskungens dotter som blev prinsessa*, Carlshamniana, nr. 22, p. 127–166, 2007.
19. Pentru arborele genealogic al familiei, vezi:
http://www.ghyka.com/Familles/Caragea/Caragea_01.pdf.
20. Este vorba de Constantin I. Karadja, diplomat român, bibliofil, autor a numeroase studii despre cultura română veche și despre relațiile dintre Țările Române și statele europene. Actul de naștere se află la Arhivele Statului din București, fondul *Karadja*, vezi: GPF, LBC, *Comorile*, p. 218: dosar 242. Constantin I. Karadja s-a ocupat în mod deosebit de istoria Transilvaniei și ecouri ale acesteia în istoriografia europeană. Pentre informațiile din *Cosmografia* lui Hartmann Schedel (numită și *Cronica de la Nurnberg*), vezi: Constantin I. Karadja, *O mărturie din anul 1493 a tendințelor imperialismului maghiar în regiuni nelocuite de Unguri*, „Revista istorică", XV, nr. 1–3, ian.-martie. 1929, p. 5–6.
Pentru informațiile referitoare la Transilvania din edițiile *Cronicei lui Johannes de Thurocz*, vezi: Constantin Karadja, *Despre edițiile din 1488 ale Cronicei lui Johannes de Thurocz. Ședința de la 23 februarie 1934,* Analele Academiei Române, Secțiunea Istorie, seria III, tom XVI, București, 1935, p. 35–43 și 8 planșe; Constantin I. Caradja, *O nouă lucrare despre cronica lui Ioan de Thurocz*, „Revista istorică", an XXIV, nr. 4–6, aprilie-iunie 1938, p. 128–130.
Pentru informații referitoare la *Dacia*, vezi: Constantin I. Caradja, *Cea mai veche mențiune a Daciei în tipar*, Memoriile Secțiunii Istorice, seria III, tom XXII, București, 1940, p. 601–606 și două planșe.
Este preocupat deasemeni de vechile biblioteci din Transilvania, vezi: Constantin Karadja, *Alte Bibliotheken der Siebenbürger sachsen und ihre wiegendrucke,* Gutenberg Jahrbuch, 1941, p. 196–207.
21. Prințul Aristide Caradja (28 septembrie 1861–29 mai 1955) celebrul entomolog și jurist român, membru de onoare al Academiei Române, care a lucrat mare parte din viață pe domeniile de la Grumăzești. Vezi și studiul lui Alexandru Marinescu: http://www.revistamuzeelor.ro/arhpdf/2005_01_08.pdf.

muzeuzalau.ro / www.cimec.ro

În articolul omagial apărut în nr. 47 al ziarului *Idun*[22], din 20 nov. 1896, cu ocazia revenirii în Suedia a prințesei, se vorbește despre multiplele calități ale sale, accentuându-se talentul deosebit pentru artele plastice.

Mary Louise Smith Karadja are și reale înclinații literare, exprimându-se cu mare eleganță în: suedeză, franceză și engleză, după cum o dovedesc volumele pe care le-a editat: volumul de aforisme în limba franceză *Etincelles*[23]; piesa de teatru[24] care a avut multiple reprezentări în Anglia: *Victory*; poemul mistic din 1909, scris inițial în suedeză în 1899 (*Mot ljuset*[25]) și tradus de Mary Karadja în engleză – *Towards the Light*[26], precum și poeziile sale[27].

Poemul mistic *Mot ljuset* (*Spre lumină*) este de fapt o viziune pe care autoarea susține că a avut-o în 1899, în capela Castelului de la Bovigny[28], când se ruga la mormintele soțului și băiatului lor cel mare. În prefață, Prințesa Karadja afirmă că cine citește poemul ar putea crede că este rodul unei îndelungi meditații, dar de fapt acesta i-a fost „dictat" în acea noapte de Sânziene, din 1899.

Mary Smith dovedește (cu precădere după pierderea fiului cel mare, în 1889 și a soțului în 1894) o înclinație profundă spre transcendental, fiind o personalitate importantă a miscării spiritualiste din Suedia, pe linia Swedenborg[29]. Scrie în acest sens, drama cu subiect biblic *Regele Solomon*[30], eseul *The Esoteric Meaning of the Seven Sacraments*[31] și *The Ancient Therapeuts*[32] și alte scrieri[33]. Alături de Lizzy Lind af Hageby și Anna Synnerdahl, a editat, între anii 1902–1904, periodicul spiritual: *XXe seklet.*

După moartea soțului ei în anul 1894, Mary Smith nu s-a mai recăsătorit.

S-a stins din viață la Locarno în 1943.

Reproducem mai jos textul scrisorii în limba suedeză și traducerea:

Madame

Ert intresse för min dramatik är jag tacksam för, men Lycko-Pers resa är upptagen för England. För öfrigt vill jag som tragöd icke bli presenterad med ett tarfligt folkstycke som Lycko-Per[34].

22. http://www.ub.gu.se/fasta/laban/erez/kvinnohistoriska/tidskrifter/idun/1896/pdf/1896_47.pdf.
23. La Biblioteca Academiei Române, sub cota II 374299, se află o ediție apărută la Londra, în 1892, cu semnătura autoarei. Volumul este dedicat *a mon bon mari, faible témoignage de profonde tendresse.*
24. Pe lângă această piesă, Mary Karadja compune în suedeză piesele: *Seger: skådespel i 3 akter,* Fritze, Stockholm, 1897, *A. B. C. Postrestante. Lustspel i 3 akter,* Fritze, Stockholm, 1898, *Efter uppvaknandet: skådespel i 3 akter*, Fritze, Stockholm, 1898, *Seger: skådespel i 3 akter,* Fritze, Stockholm, 1897, care au fost reprezentate pe scenele suedeze.
25. *Mot ljuset*, Varia Förlag, Stockholm 1899 (*Towards the light: a mystic poem*, Kegan Paul, Trench, Trübner & Co, London 1908)
26. Pentru versiunea engleză a textului suedez, realizată de Prințesa Karadja, vezi: http://books.google.ro/books?id=yQxQuY9ubgoC&printsec=frontcover&dq=Karadja&source=bl&ots=NlnH89opuw&sig=WJMGjWdkzBhbDMleOye6rhn7NZo&hl=ro&ei=Y3XxS_KwN4jkmgOlgsXoCw&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=1&ved=0CBMQ6AEwADgK#v=onepage&q&f=false.
La Biblioteca Academiei Române, sub cota 273115, se află o ediție din 1914, apărută la Londra, a poemului *Towards the light,* cu autograful autoarei și următoarea dedicație: *To Conteas Canango with every good wish from the author.*
27. Două dintre acestea *Ett stjärnfall* (*O stea căzătoare*) și *Fragment* (*Fragment*) sunt reproduse în articolul: http://www.ub.gu.se/fasta/laban/erez/kvinnohistoriska/tidskrifter/idun/1896/pdf/1896_47.pdf.
28. http://georges-benoit.blogspot.com/2009/08/le-chateau-de-la-concession.html.
29. http://www.ramsbergsgarden.se/Sveriges%20Spiritualistiska%20Historia.pdf.
30. Mary Karadja, *King Solomon: a mistic drama in 5 acts and an epilogue, with commentaries,* London, 1912.
31. Mary Karadja, *The esoteric meaning of the Seven sacraments,* London, 1910.
32. Este vorba despre o prelegere pe care Prințesa a ținut-o în fața Societății de psihoterapeuților, la Caxton Hall, Londra, pe 6 dec. 1909, editată în suedeză *Forntidens terapeuter. Föredrag,* Litteraturförlaget, Stockholm, 1910.
33. *Spiritiska fenomen och spiritualistiska vyer*, Svanbäck, Stockholm, 1900, *Två själars saga,* Aktieb. Varia, Stockholm, 1900, *Det sjätte sinnets uppodling,* Aktieb. Varia, Stockholm, 1900, *Hoppets evanghelium* Aktieb. Varia, Stockholm, 1900.
34. A se vedea comentariul lui Björn Meidal asupra textului scrisorii, din *August Strindbergs Brev 18. Maj 1909–maj 1910*, Bonniers, Stockholm, 1993, p. 257 (scrisoare nr. 6878). Din acesta reiese că Mary Karadja i-a scris dramaturgului pe data de 10 ian. 1910 (scrisoare aflată în patrimoniul Bibliotecii Regale din Stockholm), în numele secretarului Teatrului His Majesty's Theatre, din Londra, domnul F. Wheelens. Acesta ar fi întrebat dacă *Lycko-Pers resa* ar putea fi reprezentată la Londra. Scrisorii pe care o traducem în articolul de față, Mary Karadja îi va răspunde printr-o altă epistolă aflată la Biblioteca Regală din Stockholm, din data de 4 feb. 1910.

muzeuzalau.ro / www.cimec.ro

Om ert intresse är lika starkt, anbefaller jag Er som teosof mitt största och vackraste stycke: Drömspelet, som härmed öfversändes. Men stycket kan icke ges utan att det lilla förordet tryckes på programmet, så att publiken får veta att pjesen föreställer en förvirrad dröm.

Samma volym innesluter äfven tre af mina största och bästa dramer.

Låt mig nu höra ert intryck af Drömspelet[35]. Det blef slutligen gifvet på Svenska teatern under bemedling av en teosof.

Eder trötte Strindberg
Drottninggatan 85,
14 januari 1910
PS Alla mina dramer finns på tyska, i tre volymer också på franska[36].

*

Doamnă,

Sunt recunoscător pentru interesul pe care îl manifestați pentru piesele mele, dar Călătoria lui Lycko-Per[37] *este deja preluată în Anglia. De fapt, după cum se vede, nu doresc să fiu reprezentat cu un text accesibil precum Lycko-Per.*

Dacă interesul dumneavoastră rămâne la fel de intens, vă sugerez ca teosof, ce mai mare și frumoasă piesă a mea, Visul, pe care v-o și transmit. Piesa nu poate fi reprezentată fără a fi tipărit pe program un cuvânt înainte succint, astfel încât publicul să își dea seama că piesa reprezintă un vis confuz. Volumul transmis conține și trei din cele mai mari și mai bune drame scrise de mine. Aș dori să aud părerea dumneavoastră despre Visul. A fost în cele din urmă reprezentată pe scena Teatrului Suedez, prin intermediul unui teosof.

Al dumneavoastră obosit Strindberg,
Drottninggatan 85
14 ianuarie 1910
PS. Toate dramele mele se găsesc în limba germană și în franceză în trei volume.

35. Editia facsimilata a manuscrisului aflat la Kungliga Biblioteket (Stockholm): http://litteraturbanken.se/»forfattare/StrindbergA/titlar/EttDr%C3%B6mspel/sida/3/faksimil.
36. În scrisoarea originală, *post scriptum* este adăugat deasupra textului scrisorii.
37. Piesa *Călătoria Fericitului (Lycko)-Per*, ca și *Soția Domnului Bengt* a fost alcătuită de A. Strindberg în 1882, la directa solicitare a directorului Teatrului *Dramaten* din Stockholm, Ludvig Josephson. *Călătoria lui Lycko-Per* este o dramă inițiatică, alcătuită după modelul oferit de Ibsen prin *Peer Gynt*. Piesele erau compuse de A. Strindberg, special pentru actrița Siri von Essen (17 aug. 1850–21 apr. 1912), cu care se căsătorise la 30 dec. 1877.

muzeuzalau.ro / www.cimec.ro

BIBLIOGRAFIE

August Strindbergs Brev 18. Maj 1909–maj 1910, Bonniers, Stockholm, 1993

ELIADE, Mircea, *Jurnal. 1970–1985*, editura Humanitas, București, 2004, vol. II

KARADJA, Constantin I., *Despre edițiile din 1488 ale Cronicei lui Johannes de Thurocz. Ședința de la 23 februarie 1934,* Analele Academiei Române, Secțiunea Istorie, seria III, tom XVI, București, 1935, p. 35–43 și 8 planșe.

KARADJA, Constantin I., *Alte Bibliotheken der Siebenbürger sachsen und ihre wiegendrucke,* Gutenberg Jahrbuch, 1941, p. 196–207

KARADJA, Constantin I., *Cea mai veche mențiune a Daciei în tipar*, Memoriile Secțiunii Istorice, seria III, tom XXII, București, 1940, p. 601–606 și două planșe

KARADJA, Constantin I., *O mărturie din anul 1493 a tendințelor imperialismului maghiar în regiuni nelocuite de Unguri*, „Revista istorică", XV, nr. 1–3, ian.-martie. 1929, p. 5–6

KARADJA, Constantin I., *O nouă lucrare despre cronica lui Ioan de Thurocz*, „Revista istorică", an XXIV, nr. 4–6, aprilie-iunie 1938, p. 128–130

KARADJA, Mary, *Forntidens terapeuter. Föredrag*, Litteraturförlaget, Stockholm, 1910

KARADJA, Mary, *King Solomon: a mistic drama in 5 acts and an epilogue, with commentaries,* London, 1912.

KARADJA, Mary, *The esoteric meaning of the Seven sacraments,* London, 1910.

KARADJA, Mary, *A. B. C. Postrestante. Lustspel i 3 akter,* Fritze, Stockholm, 1898.

KARADJA, Mary, *Det sjätte sinnets uppodling*, Aktieb. Varia, Stockholm, 1900.

KARADJA, Mary, *Efter uppvaknandet: skådespel i 3 akter*, Fritze, Stockholm, 1898.

KARADJA, Mary, *Hoppets evanghelium* Aktieb. Varia, Stockholm, 1900.

KARADJA, Mary, *Mot ljuset*, Varia Förlag, Stockholm 1899.

KARADJA, Mary, *Seger: skådespel i 3 akter,* Fritze, Stockholm, 1897.

KARADJA, Mary, *Seger: skådespel i 3 akter,* Fritze, Stockholm, 1897.

KARADJA, Mary, *Spiritiska fenomen och spiritualistiska vyer*, Svanbäck, Stockholm, 1900, KARADJA, Mary, *Två själars saga,* Aktieb. Varia, Stockholm, 1900.

KARADJA, Mary, *Towards the light: a mystic poem*, Kegan Paul, Trench, Trübner & Co, London 1908

LANGER, Joakim, BERGLUND, Pelle, *Constantin Karadja bara ett liv till*, Sivart Förlag, Stockholm, 2009, p. 21–35 (cap. *Mary Smith şi prințul Karadja)*.

OLLÉN, Gunnar (ed.), *Fröken Julie, Ett Drömspel,* Norstedts, Stockholm, 1993.

PENELEA-FILITTI, Georgeta, BRAD-CHISACOF, Lia, *Comorile unei arhive. Fondurile Constantin I. Karadja*, Editura Demiurg, București, 1996

RYBERG, Inga, *Mary Smith Karadja: brännvinskungens dotter som blev prinsessa*, Carlshamniana, nr. 22, p. 127–166, 2007.

STRINDBERG, August, *Jurnal ocult*, editura Univers, București, 1997, traducere și note: Gabriela Melinescu, după ediția *Okulta dagboken*, Bonniers Förlag, 1963

muzeuzalau.ro / www.cimec.ro

BIBLIOGRAFIE DIGITALĂ

http://www.strindbergsmuseet.se/english/life.html
Kalmar, nr. 65, 29 apr. 1907, p. 3, vezi facsimil:
http://magasin.kb.se:8080/searchinterface/page.jsp?id=kb:186297&recordNumber=1&totalRecordNumber=2
Kalmar, nr. 154, 22 oct. 1909, vezi facsimil:
http://magasin.kb.se:8080/searchinterface/page.jsp?id=kb:223616&recordNumber=2&totalRecordNumber=2
http://www.ghyka.com/Familles/Caragea/Caragea_01.pdf
http://www.revistamuzeelor.ro/arhpdf/2005_01_08.pdf.
http://www.ub.gu.se/fasta/laban/erez/kvinnohistoriska/tidskrifter/idun/1896/pdf/1896_47.pdf
http://books.google.ro/books?id=yQxQuY9ubg0C&printsec=frontcover&dq=Karadja&source=bl&ots=NlnH89opuw&sig=WJMGjWdkzBhbDMleOye6rhn7NZ0&hl=ro&ei=Y3XxS_KwN4jkmgOlgsX0Cw&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=1&ved=0CBMQ6AEwADgK#v=onepage&q&f=false
http://www.ub.gu.se/fasta/laban/erez/kvinnohistoriska/tidskrifter/idun/1896/pdf/1896_47.pdf
http://georges-benoit.blogspot.com/2009/08/le-chateau-de-la-concession.html
http://www.ramsbergsgarden.se/Sveriges%20Spiritualistiska%20Historia.pdf
http://litteraturbanken.se/#forfattare/StrindbergA/titlar/EttDr%C3%B6mspel/sida/3/faksimil.

muzeuzalau.ro / www.cimec.ro

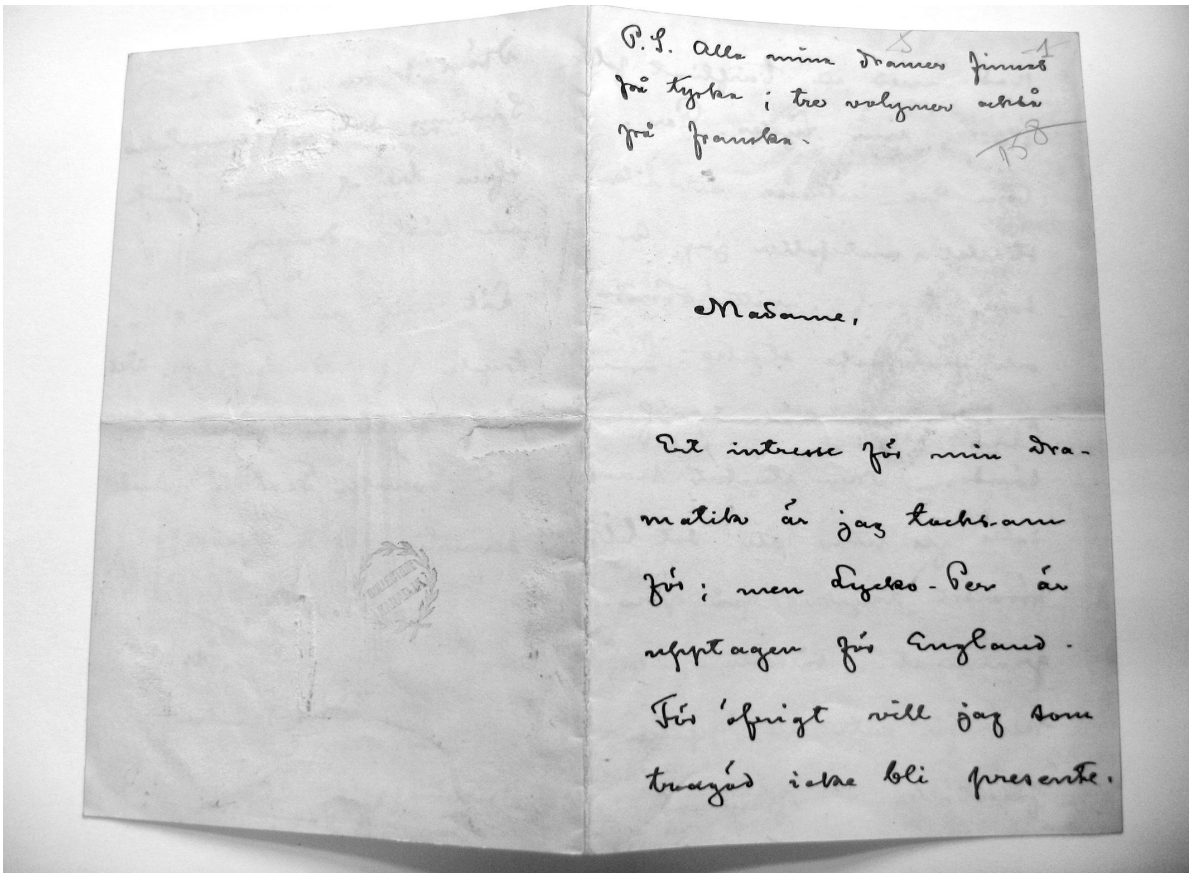

P.S. Alla mina dramer finnas på tyska; tre volymer också på franska.

Madame,

Ett intresse för min dramatik är jag tacksam för; men Tyska-Per är upptagen för England. För öfrigt vill jag som tragöd icke bli presenterad.

Fig. 1 Facsimil după Scrisoarea lui A. Stringberg, p. 1–2

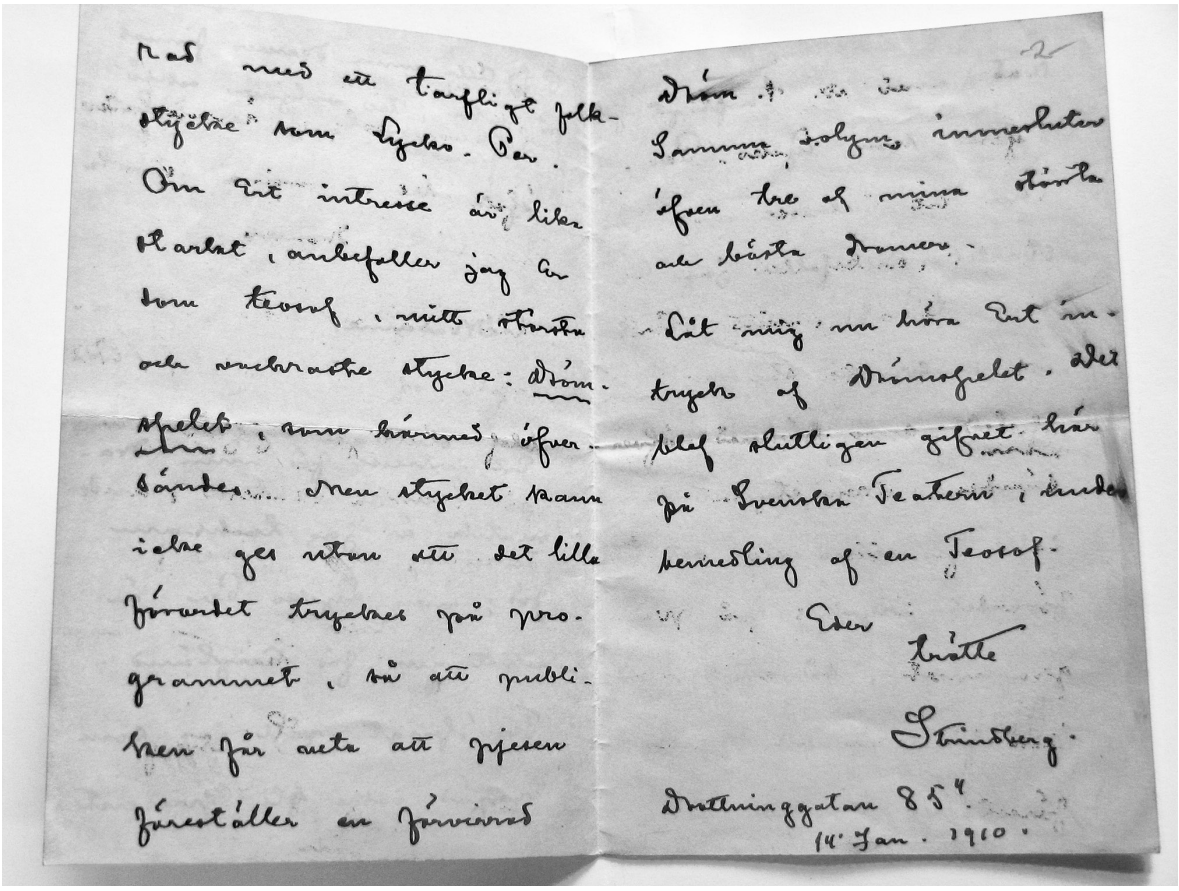

Nej med ett tänkligt folkstyckke som Tyska-Per. Om Ett intresse är likar klarlat, anbefaller jag en som teosof, mitt största och vackraste stycke: Drömspelet, som kommer öfver Sandes. Men stycket kan icke gå utom ett det lilla förrådet tryckes på programmet, så att publiken får veta att pjesen föreställer en förvisad

Drömmen. Samma volym innehåller öfven tre af mina största och bästa dramer.

Låt mig nu höra Ett intryck af Drömspelet. Det blef slutligen gifvet här på Svenska Teatern, under beredning af en Teosof.

Eder hälsande

Strindberg.

Drottninggatan 85 A.
14. Jan. 1910.

Fig. 2. Facsimil după Scrisoarea lui A. Stringberg, p. 3–4

muzeuzalau.ro / www.cimec.ro